

“PARIJDAN ERONGACHA: LAMARTINNING TUSHUNISHGA INTILISHI YOXUD SHARQ MAMLAKATLARI VA XALQLARINI TADQIQ QILISHI”

Sharopova Safiya Begmat qizi

Buxoro Davlat Universiteti 2-bosqich talabasi

E-mail : safiyasharopova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada buyuk fransuz yozuvchisi, shoiri va davlat arbobi Alfons de Lamartinning hayoti va ijodi, shuningdek Sharq mamlakatlari: Misr, Suriya, Turkiya, Falastinga qilgan sayohatlari va shu yerlik aholining yashash sharoitlari, urf-odatlari, diniy e’tiqodlaridan ta’sirlanib o‘z qarashlarini, nazariyalarini, fikr-mulohazalarini aks ettirgan “Voyage en Orient”(“Sharqqa sayohat”) asari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: sharq, sayohat, xaroba, meros, insoniylik, din, urf-odatlar, madaniy xilma-xillik, diniy xilma-xillik.

ИЗ ПАРИЖА ДО ИРАНА: ЛАМАРТИН В ПОИСКАХ ПОНИМАНИЯ ИЛИ ИССЛЕДОВАНИЕ СТРАН И НАРОДОВ ВОСТОКА

Шаропова Сафия Бегмат кизи

студентка 2 курса Бухарского государственного университета

E-mail : safiyasharopova@gmail.com

Аннотация: Статья посвящена “Путешествию на восток”, в которой содержится биография великого французского писателя, поэта и государственного деятеля Альфонса де Ламартина его путешествия в страны Востока: Египет, Сирию, Турцию и его взгляды, теории и его мнения, на которые повлияли условия жизни, обычаи и религиозные верования местного населения.

Ключевые слова: восток, путешествие, руины, наследие, человечество, религия, традиции, культурное разнообразие, религиозное разнообразие.

FROM PARIS TO IRAN: LAMARTINE’S QUEST TO UNDERSTANDING OR THE EXPLORATION OF THE COUNTRIES AND PEOPLES OF THE ORIENT

Sharopova Safiya Begmat qizi

2nd year student of Bukhara State University

E-mail : safiyasharopova@gmail.com

Abstract: This article is about “voyage en Orient” (Voyage to the east), which contains biography of the great French writer, poet, and statesman Alphonse de la Martin, his travels to the Eastern countries: Egypt, Syria, Turkey and his views, theories, and his opinions which were influenced by the living conditions, customs and religious beliefs of the local population.

Key words: orient, travel, ruins, heritage, humanity, religion, traditions, cultural diversity, religious diversity.

Adibning hayot va ijod yo‘li: Alfons de Lamartin XIX asrda Fransiya tarixida muhim rol o‘ynagan fransuz yozuvchisi, shoiri va siyosatchisi edi. U 1790-yil 21-oktabrda Fransiya sharqidagi Makon shahrida tug‘ilgan. Uning otasi boy yer egasi va mahalliy zodagonlarning vakili edi. U Alfons endigina besh yoshga yetganida vafot etdi. Lamartinning bolaligi adabiyotga chuqur muhabbat bilan o‘tdi va u yoshligidan she‘r yoza boshladi. U Parijdagi Burbon kollejida, keyinroq “l’École Normale Supérieure” maktabida tahsil oldi va u yerda o‘z davrining eng ko‘zga ko‘ringan adabiyot namoyandalari, jumladan, Viktor Gyugo va Charlz Nod‘ye bilan uchrashdi.

1820-yilda Lamartin o‘zining “Album de vers et de prose” nomli birinchi she‘riy kitobini nashr ettirdi va adabiy jamoatchilik tomonidan yuksak baholandi. Keyin u

Yevropa bo‘ylab gastrol safarini boshlab, Italiya, Shveysariya, Germaniya kabi mamlakatlarda bo‘ldi va sayohatlari haqida ko‘p yozdi. 1827-yilda u “Le Voyage en Orient” asarini nashr ettirdi, bu to‘plam o‘zining Yaqin Sharqqa qilgan sayohatiga bag‘ishlangan she’rlar va nasrlar to‘plamidir. Lamartinning adabiy faoliyati 1831-yilda sevgi, tabiat va insoniy holat kabi mavzularga bag‘ishlangan she’rlar to‘plami bo‘lgan “Méditations Poétiques”ning nashr etilishi bilan adabiyotning eng yuqori cho‘qqisiga chiqdi. Kitob shoirga katta muvaffaqiyatlar olib keldi va Lamartinni o‘z davrining yetakchi shoirlaridan biri sifatida shuhrat qozonishiga sabab boldi. U bu muvaffaqiyatlarini sevgi va qurbonlik mavzulariga bag‘ishlangan “Joselin” romanini nashr etish bilan davom ettirdi.

Lamartin o‘zining adabiy faoliyati bilan bir qatorda siyosiy jihatdan ham faol bo‘lgan va 1848-yilgi Fransiya inqilobigacha bo‘lgan voqealarda muhim rol o‘ynagan. U Milliy Assambleyaga saylangan va muvaqqat hukumat a‘zosi bo‘lib ishlagan, biroq o‘z lavozimini tark etishiga tog‘ri keldi. Bunga sabab 1848-yildagi hukumatning boshqa a‘zolari bilan kelishmovchiliklari edi. Ushbu muvaffaqiyatsizlikka qaramay, Lamartin siyosiy faollikni davom ettirdi va 1849-yilda yana Milliy Assambleyaga saylandi. U yana bir necha yil Senat a‘zosi va Milliy Assambleya a‘zosi sifatida ham ishladi. Siyosiy va adabiy izlanishlari bilan bir qatorda, Lamartin iqtidorli notiq bo‘lib, turli siyosiy va ijtimoiy mavzulardagi nutqlari bilan mashhur edi.

“Sharq orzulari: Lamartinning Sharq taassurotlari”. Adibning sayohatga bo‘lgan qiziqishi uni Misr, Falastin, Suriya va Turkiya bo‘ylab olib borgan va bu vaqt davomida boshidan kechirganlari keyinchalik “le Voyage en Orient” (“Sharqqa sayohat”) kitobida tasvirlangan. Sayohat oson emas edi, chunki Lamartin yo‘lda ko‘plab qiyinchiliklar va to‘siqlarga duch keldi. Shunga qaramay, u dunyoni ko‘rishga va ufqdan tashqarida mavjud bo‘lgan madaniyatlar va jamiyatlarni yaxshiroq tushunishga qaror qildi. Lamartin o‘z sayohatlari davomida kashf etgan eng hayratlanarli narsalardan biri bu Sharqning buyuk madaniy xilma-xilligidir: u uchratgan turli tillar, urf-odatlar va dinlar va u tashrif buyurgan qadimiy sivilizatsiya

o‘chog‘i bo‘lgan shaharlar uni ayniqsa jalb etdi. Misr piramidalari, Suriyadagi Palmira xarobalari va Turkiyaning qadimiy Troya shahri uni hayratda qoldirdi. Sharqning Lamartinni o‘ziga tortadigan yana bir jihati u duch kelgan diniy xilma-xillikdir. Yozuvchi Misrdagi qibtiy (kopt) nasroniylarning, Falastindagi yahudiylarning va Turkiyadagi musulmonlarning urf-odatlarini kuzatdi va bu odamlarning chuqur ruhiy e‘tiqodlaridan ta’sirlandi.

Adib uchrashgan insonlarining fidoyiligiga tan berganligi va o‘zi guvohi bo‘lgan mahalliy xalqning diniy urf-odatlarini haqida yozdi. Lamartin ham sayohatlari davomida u yerliklar singari qashshoqlik azob-uqubatlarini boshidan o‘tkazdi. Sharq xalqlarining og‘ir turmush sharoitini o‘z ko‘zi bilan ko‘rdi, ularning kurashidan qattiq ta’sirlandi. Ayniqsa, o‘zi guvohi bo‘lgan bolalarning yashash sharoitlaridan ta’sirlanib, kitobida ularning taqdiri haqida yozgan. Ijodkor qiyinchiliklar, og‘ir sharoitlar va sinovli kunlarga duch kelishiga qaramay, Sharqqa sayohati uning uchun chuqur, o‘chmas va hayotini o‘zgartiruvchi bir tajriba bo‘lganligini ta’kidlagan. Chunki uning Sharq xalqlari va madaniyatlari bilan bo‘lgan uchrashuvlari uni dunyoni teranroq anglashishiga turtki bo‘ldi.

“Voyage en Orient” asarida Lamartin o‘z tajribasi va kuzatishlari tafsilotlariga boy sayohati haqida so‘zlaydi. Shuningdek, unda islom dini haqidagi o‘z kuzatishlarini muhokama qiladi. Lamartin kitobida dinga va uning izdoshlariga chuqur hurmat-ehtirom izhor etib, islomni dunyoning ko‘p joylariga sivilizatsiya va taraqqiyot olib kelgan “buyuk va tinch din” sifatida ta’riflaydi. Shuningdek, u islom dinining tarbiyaviy va axloqiy ta’limotlari va unga ergashuvchilarning fidoyiligiga yuksak baho berdi. Lamartin ushbu kitobi bilan g‘arblik kitobxonlarga Sharqqa bo‘lgan o‘ziga xos qarashni taqdim etadi. Hozirgi kunda uning kitobi sharq mintaqasi madaniyati, tarixi va jamiyatini tushunishni istagan har bir kishi uchun qimmatli manbaa bo‘lib qolmoqda. Yozuvchining ufqdan tashqaridagi sayohati unga dunyo qarashlarini o‘zgartiradigan kashfiyotlar qilish imkonini berdi va uning merosi Sharqqa qilgan sayohati haqidagi yozma ma’lumotlari orqali nodir na’munalar qatorida saqlanib qoldi. Buyuk yozuvchi 1869 yil 28 fevralda Parijda vafot etdi.

Xulosa qilib aytganda, Alfons de Lamartin XIX asr Fransiyasining ko‘p qirrali va ko‘zga ko‘ringan arbobi edi. Uning adabiyotga, siyosatga, notiqlik san’atiga qo‘shgan hissasi katta bo‘lib, bugungi kunda ham eslab kelinmoqda va o‘rganilmoqda. Uning “Meditations Poétiques” va “Joselin” “ Le voyage en Orient” kabi asarlari o‘zining go‘zalligi va teranligi bilan hozir ham ko‘p o‘qiladi va hali-hamon kitobxonlarni hayratda qoldiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. “Alphonse de Lamartine” par J. Patrice Marandel, dans The Oxford Companion to French Literature, éd. Par Brian Nelson (Oxford University Press, 1996).
2. “Alphonse de Lamartine” de Robert J. Clements, in Les Poètes européens : Chaucer jusqu’à nos jours, éd. Par Harold Bloom (Infobase Publishing, 2010).
3. “Alphonse de Lamartine” de Peter Gunn, dans The Cambridge Guide to French Literature, éd. Par Nicholas Hewitt (Cambridge University Press, 2006).
4. “Alphonse de Lamartine” de Roger Little, dans The Oxford Dictionary of Literary Biography, vol. 15 (Oxford University Press, 1983).
5. https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Alphonse_de_Lamartine.

